

Pestprotocol

Sint Sebastianusschool Hellendoorn

oktober 2015

Inhoudsopgave

Doelstelling	3
Definitie pesten	3
Uitgangspunt van de Sint Sebastianusschool	4
Preventieve maatregelen	5
Signalering.....	7
De betrokkenen bij pestgedrag	8
Verantwoordelijkheden van de betrokkenen	10
De procedure bij (online) pesten.....	11
De begeleiding bij pestgedrag voor alle betrokkenen.....	12

Doelstelling

Dit pestprotocol heeft als doel:

“Alle leerlingen van de Sint Sebastianusschool moeten zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen”

Door regels en afspraken zichtbaar te maken, kunnen leerlingen, leerkrachten en ouders/verzorgers, bij ongewenste situaties, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle leerlingen in de gelegenheid om met veel plezier naar onze school te gaan.

Leerkrachten, leerlingen en ouders uit de OR en MR onderschrijven gezamenlijk dit pestprotocol.

Definitie pesten

Wat is plagen?

Plagen gebeurt tussen leerlingen die gelijk zijn aan elkaar. Beide partijen zien het plagen als een spel. Bij plagen voelt iedere leerling zich veilig. Plagen gebeurt incidenteel.

Wat is pesten?

Bij pesten is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. De pester heeft macht over de leerling die gepest wordt. De pester heeft – bewust dan wel onbewust – de bedoeling om de ander te kwetsen. Pesten heeft negatieve gevolgen voor het slachtoffer. Pesten gebeurt systematisch.

- De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere leeftijdsgroepen wordt er gepest.
- Incidenteel aandacht voor pesten is niet voldoende om een eind te maken aan het pestprobleem. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken.

Wat is digitaal pesten?

Digitaal pesten (of Cyberpesten) is pesten via het internet of via de mobiele telefoon. Cyberpesten is in sommige gevallen nog pijnlijker dan “gewoon” pesten. Doordat daders makkelijker anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is.

Voorbeelden van digitaal pesten

- pest-mail (schelden, beschuldigen, roddelen, beledigen)
- stalking: het stelselmatig lastig vallen van iemand door het blijven sturen van
- haat-mail of het dreigen met geweld in chatrooms.
- het tegenkomen van ongewenst materiaal zoals: porno, gewelddadig materiaal etc.
- ongewenst contact met vreemden
- Beelden die ontvangen worden, kunnen opgeslagen worden om vervolgens misbruikt te worden
- hacken: gegevens stelen, via een andere identiteit mailen of instellingen aanpassen.

Uitgangspunt van de Sint Sebastianusschool

De Sint Sebastianusschool is een katholieke school met aandacht en ruimte voor iedere leerling. De school wil een klimaat scheppen waarin de leerling vanuit een veilige en vertrouwde positie durft te handelen. De school wil de leerlingen zodanig uitdagen en ondersteunen dat zij zichzelf optimaal kunnen ontwikkelen, met als doel zelfstandig, sociaal en positief kritisch denkende mensen te worden. Dit alles binnen een duidelijke structuur van orde en respect voor elkaar.

Omdat pestgedrag een veilig schoolklimaat tegenwerkt, beperkt het de optimale ontwikkeling van de leerlingen. Dit pestprotocol draagt daarom bij om het pestgedrag adequaat aan te pakken.

Daarom hebben wij de onderstaande uitgangspunten:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de overige groepsleden), leerkrachten en de ouders/ verzorgers.
- De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders/verzorgers) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. De vertrouwenspersoon kan het

probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

- Pesten kan zich ook in een seksuele vorm uiten. Het kan dan gaan om verbale beledigingen, bekluren, het lastig vallen met seksueel getinte opmerkingen en handtastelijkheden. Klachten over seksuele intimidatie worden altijd bij de vertrouwenspersoon gemeld.
- We formuleren een praktisch, concreet en toegankelijk protocol voor alle betrokkenen, stellen het vast en hanteren het ook daadwerkelijk. Jaarlijks wordt het protocol geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Preventieve maatregelen

De Sint Sebastianusschool werkt met de BAS methode en de methode Leefstijl. De school doet er alles aan om te voorkomen dat er kinderen gepest worden. Hiervoor gebruiken we onder andere de afspraken en de manier van omgaan met elkaar zoals die zijn afgesproken binnen de BAS methode en de methode Leefstijl.

De methode Leefstijl is gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen waarvoor de leerkrachten ook training hebben gevolgd.

Beide methodes zijn gericht op de volgende doelstellingen:

- de leerkracht wordt gerespecteerd
- pestproblemen worden hanteerbaar/lossen zich op
- leerlingen worden zich bewust van hun gedrag
- leerlingen durven zichzelf te zijn
- leerlingen voelen zich veilig
- leerlingen voelen zich bij elkaar betrokken
- leerlingen kunnen hun gevoelens onder woorden brengen
- leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen
- leerlingen durven cognitief te presteren
- leerlingen leren verantwoordelijkheid te nemen
- er ontstaat of blijft een positieve leer-werkhouding

De verschillende onderwerpen komen naar voren

- De groep dat zijn wij!
(over de sfeer in de groep)
- Praten en luisteren
(over communicatie)
- Ken je dat gevoel
(over gevoelens)
- Ik vertrouw op mij
(over zelfvertrouwen)
- Iedereen is anders, allemaal gelijk
(over diversiteit)

LEEFSTIJL
sociaal-emotionele
vaardigheden

- Lekker gezond
(over gezondheidsvaardigheden)

Het voorbeeld van de leerkrachten en de ouders/verzorgers is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.

Een effectieve methode om preventief op te treden tegen pesten of het pesten te stoppen, is het afspreken van regels binnen en buiten de school. Daarvoor hebben we binnen de BAS methode duidelijke regels en afspraken gemaakt. Deze afspraken en regels worden ook gecommuniceerd naar ouders middels de "Klepperbrief".

Belangrijkste gedragsregels met betrekking tot pestgedrag

- Pesten pikken we niet.
Vertel de juf of meester wanneer jezelf of een ander wordt gepest. Dit is geen klikken. Vertel het ook thuis aan je ouders als je gepest wordt. Hou het niet geheim.
- Iedereen hoort erbij.
- Luister naar elkaar.
- Kom niet aan de ander als de ander dat niet wil.
- Als je boos bent, probeer de ruzie met praten op te lossen. Stop, denk, doe.
- Let op je taalgebruik. Niemand uitschelden uitlachen of roddelen.
- We lopen rustig door de gang. Hinder geen anderen.
- Blijf van andermans spullen af.
- Niet teveel op elkaar letten.

Deze regels gelden binnen en buiten de school.

Overige preventieve maatregelen

- De leerkracht bespreekt met de leerlingen de algemene afspraken en regels in de groep als normaal gebruikelijk aan het begin van het schooljaar. Het onderling plagen en pesten wordt hier benoemd en besproken in alle groepen van de school.
- De groepsregels die aan het begin van het schooljaar samen met de leerlingen gemaakt worden, worden door alle leerlingen ondertekend.
- Er is gedurende de pauze en 15 minuten voor schooltijd een pleinwacht aanwezig op de speelplaats.

- Na elk speelmoment wordt het speelgedrag kort in de klas besproken. Wat ging er goed en wat liep minder? Hoe kunnen we het oplossen en hoe pakken we het de volgende keer aan.
- In de bovenbouw wordt regelmatig gesproken over het veilig gebruik van digitale middelen om het digitaal pesten tegen te gaan.

Signalering

Om pesten op te lossen is het belangrijk dat pestgedrag goed wordt gesignaleerd. Het is voor een leerkracht niet altijd makkelijk om pestgedrag te signaleren, door de volgende redenen:

- Pesten is een complex groepsproces, waarin leerlingen meerdere rollen hebben.
- Er zijn vaak strategische pesters, die met name pesten, wanneer volwassenen dit niet zien.
- Er zijn vele vormen van pesten, zoals;

Verbaal:

- Vernederen: "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- Schelden: " Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- Dreigen: "Als je dat doorvertelt, dan grijpen we je."
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken. (rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak enz.)
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen een bepaald kind te pesten.
- Samenzweren tegen een bepaald kind/ buitensluiten van een bepaald kind.

Fysiek:

- Trekken en duwen of zelfs spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en aan haren trekken.

Intimidatie:

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit dat niet van jou is af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

Isolatie:

- Steun zoeken bij andere kinderen dat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingetjes.

- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet komen op een verjaardag.

Stelen of vernielen van bezittingen:

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schoeltas, banden van de fiets lek steken.

Digitaal pesten:

- Via social media als mail, WhatsApp, facebook, twitter etc. ongewenste berichten sturen of uitlatingen doen.
- Opmerkingen plaatsen naar derden die over het gepeste kind gaan.

Tevens zijn er signalen voor leerkrachten en ouders die er op kunnen wijzen dat een leerling gepest wordt:

Signalen op school

- vaak alleen staan of bij de leerkracht gaan staan in de pauze
- vaak alleen met jongere kinderen spelen
- niet buiten willen spelen op school
- vaak op het nippertje op school komen
- vaak spullen kwijt zijn op school
- overdreven aanpassen aan andere kinderen
- snel boos, prikkelbaar of verdrietig zijn

Signalen voor thuis

- niet naar school willen of aangeven ziek te zijn
- niet buiten willen spelen
- bepaalde kleren niet aan willen naar school
- niet uitgenodigd worden op partijtjes of voor spelen bij klasgenoten

Voor zowel leerkrachten als ouders/verzorgers gaat het vooral om het signaleren van verandering van gedrag bij leerlingen. Door in gesprek te gaan met de leerling kan de reden van zijn/haar gedragsverandering naar boven komen, dit hoeft echter niet altijd door pestgedrag te komen.

De betrokkenen bij pestgedrag

Bij pesten zijn vijf groepen betrokken: de gepeste leerling, de pester, de meeloper(s) / overige groepsgenoten, de ouders/verzorgers en de leerkracht(en).

De gepeste leerling

Sommige leerlingen hebben een grotere kans gepest te worden dan anderen. Dit kan door uiterlijke kenmerken komen, maar vaak heeft het

te maken met gedrag, de wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen dan leeftijdgenoten. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet. Veel leerlingen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat ook uit. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep. Ze durven weinig te zeggen uit angst uitgelachen te worden. De angst en onzekerheid worden versterkt door het pestgedrag. De leerling komt nu in een vicieuze cirkel waar het zonder hulp niet meer uitkomt. Zij voelen zich vaak eenzaam, hebben in de omgeving waarin ze gepest worden geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met leeftijdgenoten.

De pester(s)

Leerlingen die pesten zijn vaak fysiek sterk. Pesters lijken populair, maar dwingen hun populariteit vaak af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven. Pesters hebben feilloos in de gaten welke leerlingen makkelijk te pakken zijn. Regelmatig zijn pesters in een andere situatie zelf slachtoffer (geweest). Om te voorkomen weer te worden gepest, gaat de leerling zelf pestgedrag vertonen. Meisjes pesten minder openlijk en subtieler dan jongens. Meisjes opereren meer in groepsverband dan individueel. Pesters krijgen op termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en beperkte sociale vaardigheden hebben ze moeite om vriendschappen op te bouwen en te onderhouden.

De meelopers(s) / overige groepsgenoten

De meeste leerlingen zijn niet in een actieve rol van pester betrokken bij het pesten. Er zijn leerlingen die incidenteel mee doen (de meelopers) en leerlingen die niet merken dat er gepest wordt of niet willen weten dat er gepest wordt. De grootste reden om als meeloper te fungeren is uit angst om zelf slachtoffer te worden. Daarnaast kan een leerling het interessant vinden om mee te doen met het pestgedrag. Het is echter ontzettend belangrijk dat er leerlingen zijn die op staan tegen pesten. Het pesten wordt direct minder vanzelfsprekend. Leerlingen die pestgedrag signaleren en dit bij de leerkracht aan geven spelen een belangrijke rol.

De ouders/verzorgers

Ook ouders/verzorgers kunnen een belangrijke rol spelen bij pesten. Ouders van leerlingen die gepest worden zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. Zij willen maar een ding: dat het pesten stopt. Ouders van gepeste leerlingen ervaren onmacht, maar onmacht is niet altijd een goede leidraad tot rationeel handelen. Ouders van pesters of meelopers hebben vaak moeite om hun kind in die rol te zien. Sommige ouders zien de ernst van de situatie onvoldoende in en vertalen het gedrag van hun kind als weerbaar gedrag. Behalve de

pester moeten zijn/haar ouders dus vaak ook doordrongen worden van het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Ouders van leerlingen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat hun eigen kind duidelijk te maken dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Mede in het belang van de opvoeding en ontwikkeling van hun eigen kind.

De leerkrachten

De leerkrachten hebben een sleutelrol in de aanpak van pesten. Zij zijn de eerst verantwoordelijken voor de aanpak op school. Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij vroegtijdig signaleren en effectief bestrijden. Verder wordt van hen verwacht dat zij signalen van ouders en leerlingen serieus nemen. De intern begeleider kan de leerkrachten ondersteunen bij het in kaart brengen van het pestgedrag.

Vertrouwenspersoon

Op de Sint Sebastianusschool is een vertrouwenspersoon aangesteld. Dit is bij de leerkrachten: Anny Alferink en bij de ouders Mariëlle Baltussen. Aanspreekpersoon voor het coördineren van het beleid ten aanzien van pesten en fungeren als aanspreekpunt in het kader van pesten is Johan Schwarte.

Verantwoordelijkheden van de betrokkenen

Leerkrachten

- School- en klassenregels bespreken aan het begin van het jaar. En gedurende het hele schooljaar deze regels herhalen met behulp van de regels die centraal staan.
- Biedt de gepeste leerling bescherming en let extra op deze leerling.
- Overlegt met de overige leerkrachten om extra op te letten tijdens de buiten beurt.
- Informeert de ouders van de gepeste leerling/ de pester.
- Bespreekt het pestgedrag met de groep.

Ouders algemeen

- Als het eigen kind aangeeft dat iemand gepest wordt, vragen wat hun kind signaleert.
- Het eigen kind tips geven om de gepeste leerling hulp te bieden/ te steunen.
- De signalen melden bij de desbetreffende leerkracht.

Ouders van de gepeste leerling

- Vragen wat hun kind voelt en ervaart
- Proberen om de regelmaat van het pesten te ontdekken
- Proberen hun kind tips te geven en hulp te bieden

- Melden bij de leerkracht en samen afspreken hoe zij samen weer een gevoel van veiligheid kunnen creëren.

Ouders van de pester

- Proberen met hun kind in gesprek te komen en te blijven
- De reden van het pesten te achterhalen
- Grenzen en sancties stellen
- Samen oplossingen proberen te zoeken

De procedure bij (online) pesten

Als leerlingen op de Sint Sebastianusschool ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten, wordt het volgende stappenplan in werking gezet. Iedere stap kan leiden tot het gewenste resultaat. In dit geval hoeft het stappenplan niet verder doorlopen te worden.

	Wie	Wat
Stap 1	De leerlingen	Proberen er eerst samen uit te komen.
Stap 2	Leerlingen(en) leerkracht	Als de leerlingen er niet samen uit kunnen komen, hebben de leerlingen het recht en de plicht het probleem met de leerkracht te bespreken.
Stap 3	Leerlingen leerkracht	De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderingsgesprek en probeert samen met de leerlingen de ruzie/pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.
Stap 4	Leerkracht Pester	Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag heeft de leerkracht een confronterend gesprek met de pester. De pester vult het "in de fout formulier" in. De leerkracht maakt een verslag van het gesprek en bewaart het formulier in de leerlingenmap.
Stap 5	Leerkracht Ouders/verzorgers	Blijft het pestgedrag doorgaan worden de ouders/verzorgers van beide partijen op de hoogte gesteld. De medewerking van ouders/verzorgers wordt <u>nadrukkelijk</u> gevraagd om een einde aan het probleem te maken.
Stap 6	Leerkracht Ouders/verzorgers	Leerkracht en ouders/verzorgers proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.
Stap 7	Leerkracht Gepeste leerling Pester Ouders/verzorgers	De leerkracht biedt altijd hulp aan zowel de gepeste leerling als de pester, indien nodig in overleg met de ouders/verzorgers en/of externe

	Externe deskundigen Vertrouwenspersoon Directie	deskundigen. De vertrouwenspersoon en de directie kunnen hierbij tot steun zijn.
Stap 8	Deskundigen binnen het SOT overleg	Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp ingeschakeld via het SOT overleg. Hierbinnen participeren verschillende disciplines, zoals een orthopedagoog, de GGD, het schoolmaatschappelijk werk en de dienst E&D (schoolcoach).
Stap 9	Directie	Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om de pester tijdelijk af te zonderen van de groep binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.
Stap 10	Directie	In extreme gevallen kan de pester geschorst of verwijderd worden van de school.

Specifieke voor online pesten:

- 1) Bewaar de berichten.
- 2) Blokkeer de afzender.
- 3) Probeer de dader op te sporen

Vervolgens de procedure van het (online) pesten starten of hervatten.

De begeleiding bij pestgedrag voor alle betrokkenen

Adviezen voor de leerkracht

Begeleiding van de gepeste leerling

- Luister naar de leerling en neem het probleem serieus.
- Laat merken dat je achter de leerling staat en het pesten veroordeelt.
- Probeer na te gaan wat de leerling doet voor, tijdens en na het pestgedrag.
- De leerling in laten zien waarom leerlingen pesten.
- Huilen of boos worden is vaak een reactie die een pester wil uitlokken. Help de leerling inzien dat hij/zij ook op een andere manier kan reageren.
- Zoek samen met de leerling naar een andere reactie en oefen die.

- Ga na welke andere oplossingen de leerling wil en werk samen met de leerling aan deze oplossingen.
- Benadruk de sterke kanten van de leerling.
- Ga de leerling niet over beschermen, hiermee plaats je de leerling in een uitzonderingspositie, wat het pesten negatief kan beïnvloeden.
- Praat met de ouders van de leerling.
- Zorg indien nodig voor professionele hulp.

Begeleiding van de pester

- Laat merken dat je het pestgedrag van de leerling afwijst, niet de leerling zelf.
- Praat met de leerling over zijn/haar rol in het pesten.
- Laat de leerling d.m.v. gesprekken of rollenspellen inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is op het gepeste kind.
- Maak samen met de leerling afspraken om het gedrag te veranderen en help de leerling zich aan deze afspraken te houden.
- Help de leerling om op een positieve manier relaties met andere leerlingen te onderhouden.
- Beloon goed gedrag.
- Stimuleer om zijn excuses aan te bieden, wanneer dit gemeende excuses zijn.
- Praat met de ouders van de pester om een eventuele oorzaak van het pesten te achterhalen en de aanpak op school en thuis op elkaar af te stemmen.
- Zorg zo nodig dat de leerling professionele hulp krijgt.

Begeleiding van de zwijgende middengroep

De leerlingen in deze middengroep zijn over het algemeen leerlingen die erg gevoelig zijn voor de groepsnorm. Het is dan ook van groot belang dat de groepsnorm is dat je niet mee doet aan pestgedrag en dat je pesten meldt aan de leerkracht. De leerkracht kan deze norm ondersteunen en zo de middengroep mobiliseren tegen pesten.

Adviezen aan ouders

Alle ouders

- Stimuleer uw kind op een goede manier met andere leerlingen om te gaan.
- Benoem goed gedrag van uw kind en corrigeer ongewenst gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.

Ouders van de gepeste leerling

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek.
- Neem uw kind serieus en sta achter hem/haar.

- Verhoog het zelfrespect van uw kind door positieve stimulering.
- Bespreek het probleem met de groepsleerkracht en indien nodig met de interne begeleider, vertrouwenspersoon of directie.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.
- Als het pesten niet op school gebeurt, maar daarbuiten, probeer in contact te komen met de ouders van de pester om het probleem bespreekbaar te maken.

Ouders van de pester

- Neem het probleem serieus.
- Raak niet in paniek, elk kind loopt kans om pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat zijn/haar gedrag met anderen doet.
- Besteed (extra) aandacht aan uw kind, zodat u weet waar hij/zij mee bezig is.
- Benoem goed gedrag en corrigeer ongewenst gedrag.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de maatregel van de school staat.

*Word je gepest?
Praat er dan thuis en op school over.
Je mag het niet geheim houden!*

